

SAROO BRIERLEY

Lion

Mijn lange weg naar huis

Eerste druk 2015

Tweede druk 2017

ISBN 978-90-225-7936-7

ISBN 978-94-023-0795-5 (e-book)

NUR 402

Oorspronkelijke titel: *A Long Way Home*

Oorspronkelijke uitgever: Viking, an imprint of Penguin Books

Vertaling: Kees van Weele

Omslagontwerp: Zeno

Artwork: Entertainment One Benelux

Foto's binnenwerk: © Saroo Brierley en Larry Buttrose, tenzij anders vermeld

Zetwerk: Text & Image, Elp

© 2013 Saroo Brierley

Nederlandstalige uitgave © 2015 Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Guddu

INHOUD

Proloog	9
1 Herinneringen	13
2 Verdwaald	21
3 Overleven	48
4 Gered	63
5 Een nieuw leven	83
6 Mams reis	97
7 Hoe ik opgroeide	108
8 Op zoek	124
9 Terug naar huis	137
10 Weerzien met mijn moeder	154
11 Herenigd	174
12 Uitreiken	188
13 Terugkeer	201
Epiloog	229
Kaart: mijn reis door India	235
Dankwoord	239

PROLOOG

Ze wonen er niet meer.

Vijfentwintig jaar lang heb ik me deze dag voorgesteld. Toen ik aan het andere eind van de wereld opgroeide, met een nieuwe naam en in een nieuw gezin, en me afvroeg of ik mijn moeder, broers en zus ooit terug zou zien. En nu sta ik hier voor een deur bij de hoek van een vervallen gebouw in een arme wijk van een stoffige stad in Centraal-India. Dit is het huis waar ik ben opgegroeid, maar er woont niemand meer. Het staat leeg.

De laatste keer dat ik hier stond was ik vijf.

De deur, met kapotte scharnieren, is veel kleiner dan toen ik hem als kind zag: nu zou ik moeten bukken om erdoor te kunnen stappen. Aankloppen heeft geen zin. Door het raam en een paar gaten in de mij nog steeds bekend voorkomende, afbrokkelende muur van baksteen kan ik in het piepkleine kamertje kijken waar mijn familie woonde. Het plafond reikt niet veel hoger dan mijn hoofd.

Mijn grootste angst, dat ik mijn familie niet zou aantreffen in mijn huis, wanneer ik het na jaren zoeken eindelijk terug zou vinden, was zo verlammend dat ik hem bijna volledig had verdrongen.

Niet voor het eerst van mijn leven voel ik me verloren en weet ik niet wat te beginnen. Ik ben nu dertig. Ik heb geld op zak en een vliegticket naar huis, maar ik voel me precies als jaren geleden op dat perron: mijn adem stokt, mijn gedachten slaan op hol, en ik wou dat ik het verleden kon veranderen.

Dan gaat de deur van de burens open. Een jonge vrouw in rode rokken met een baby in haar armen komt de beter onderhouden flat ernaast uit. Ze wil natuurlijk weten wat er aan de hand is. Ik zie eruit als een Indiër, maar ze zal mijn westerse kleding wel wat te nieuw vinden en mijn haar te keurig gekapt. Ik ben duidelijk een buitenstaander, een buitenlander. Erger nog, ik spreek haar taal niet, en wanneer ze tegen me begint te praten, kan ik slechts raden dat ze me vraagt wat ik hier kom doen. Ik herinner me het Hindi nauwelijks en weet niet hoe ik de weinige woorden die ik er nog van ken moet uitspreken. ‘Ik spreek geen Hindi, maar Engels,’ zeg ik, en stomverbaasd hoor ik haar antwoorden: ‘Ik spreek Engels, een beetje.’ Ik wijs naar de leegstaande kamer en noem de namen van de mensen die er vroeger woonden: ‘Kamla, Guddu, Kallu, Shekila.’ Dan wijs ik naar mezelf en zeg: ‘Saroo.’

De vrouw zegt niets terug. Dan herinner ik me iets wat mam me in Australië speciaal voor deze situatie heeft gegeven. Ik zoek in mijn rugzakje en haal er een A4'tje met kleurenfoto's van mij als kind uit. Ik wijs opnieuw naar mezelf en zeg ‘klein’. Dan wijs ik naar de jongen op de foto's. ‘Saroo.’

Ik probeer me te herinneren wie er naast ons woonde toen dit mijn thuis was. Was er toen een meisje dat nu deze vrouw zou kunnen zijn?

Ze staart naar het papier en daarna naar mij. Ik weet niet zeker of ze het heeft begrepen, maar dan begint ze te spreken, in aarzelend Engels. ‘Mensen... hier niet meer wonen... nu,’ zegt ze.

Ze bevestigt alleen wat ik al weet, maar het komt hard bij me aan nu ik het haar hardop hoor zeggen. Het duizelt me. Ik blijf voor haar staan, als aan de grond genageld.

Als ik het huis terug zou weten te vinden, zou het kunnen dat mijn familie verhuisd is, dat heb ik altijd geweten. Zelfs in de korte tijd die ik met hen heb doorgebracht waren ze vanuit een andere plaats hierheen verhuisd. Arme mensen kunnen hun woonplaats vaak niet kiezen, en mijn moeder moest al het werk dat ze kon krijgen aannemen.

Zulke gedachten beginnen uit de doos waarin ik ze had weggestopt te komen. De andere mogelijkheid, dat mijn moeder dood is, duw ik er snel in terug.

Een man die ons heeft gezien, komt naar ons toe, en dus dreun ik mijn mantra nog eens op en reciteer ik de namen van mijn moeder Kamla, mijn broers Guddu en Kallu, mijn zus Shekila en mijzelf Saroo. Hij wil iets zeggen, maar dan komt er een andere man aan slenteren, en die neemt hem de woorden uit de mond. 'Ja? Wat kan ik voor u doen?' vraagt hij in duidelijk Engels.

Dit is de eerste persoon met wie ik behoorlijk kan praten sinds ik in India ben aangekomen, en nu tuimelt mijn verhaal als een spraakwaterval over mijn lippen: 'Ik heb hier gewoond als kleine jongen, maar toen ging ik op een keer samen met mijn broer van huis en ben ik verdwaald en opgegroeid in een ander land, ik kon me de naam van deze stad niet eens herinneren, maar nu heb ik de weg naar Ganesh Talai teruggevonden en ben ik op zoek naar mijn moeder, broers en zus. Kamla, Guddu, Kallu, Shekila.

Hij trekt een verbaasd gezicht bij mijn relaas, en ik herhaal de namen van mijn familieleden nog een keer.

Een ogenblik later zegt hij: 'Wacht hier, alstublieft. Ik kom zo dadelijk terug.'

De mogelijkheden tollen door mijn hoofd. Wie of wat is hij gaan halen? Iemand die weet wat er van hen is geworden, misschien? Of zelfs een adres? Maar heeft hij wel begrepen wie ik ben? Ik hoef niet lang te wachten tot hij terugkomt. En dan spreekt hij de woorden uit die ik nooit meer zal vergeten: 'Komt u mee. Ik breng u naar uw moeder.'

HERINNERINGEN

Toen ik opgroeide in Hobart hing er een landkaart van India aan de muur van mijn slaapkamer. Die had mijn moeder, mijn adoptie moeder, mam, daar gehangen om me thuis te helpen voelen toen ik in 1987 als zesjarige uit dat land was aangekomen om bij haar en haar man te gaan wonen. Ze moest me wel eerst leren wat die kaart voorstelde; ik had geen enkel onderwijs gevolgd en wist niet eens wat een landkaart was, laat staan dat ik de vorm van India herkende.

Mam had het huis gedecoreerd met Indiase siervoorwerpen: een paar hindoeïstische beeldjes, koperen ornamenten en belletjes en een heleboel olifantfiguurtjes. Ik wist toen nog niet dat Australiërs die dingen normaal gesproken niet in huis hebben. Ze had mijn kamer ook ingericht met bedrukte stoffen uit India, een Indiaas kleed over het dressoir, en een uit hout gesneden pop in een bontgekleurde outfit. Al die dingen kwamen me bekend voor, ook al had ik nog nooit iets gezien wat er precies op leek. Een andere adoptieouder zou misschien hebben besloten dat ik nog jong genoeg was om mijn leven in Australië met een schone lei te beginnen en kon worden opgevoed zonder veel verwijzingen naar mijn land van herkomst. Maar aan mijn huidskleur zou altijd te zien

blijven waar ik vandaan kwam, en bovendien hadden zij en mijn vader er om persoonlijke redenen voor gekozen een kind uit India te adopteren.

In mijn kindertijd deden de honderden plaatsnamen op die kaart me duizelen. Lang voordat ik ze kon lezen wist ik dat de enorme V-vorm van het Indiase subcontinent krioelde van steden en dorpen, woestijnen en bergen, rivieren en bossen – de Ganges, de Himalaya, tigers, goden! – en ik raakte erdoor gefascineerd. Ik staarde naar de kaart, verloren in de gedachte dat bij al die namen ook de plaats moest zijn waar ik vandaan was gekomen, mijn geboorteplaats. Ik wist dat die ‘Ginestlay’ heette, maar had geen idee of dat nu de naam van een grote of een kleine stad was, of een dorp, of misschien zelfs een straatnaam, en waar ik die op de kaart moest zoeken.

Ik wist ook niet zeker hoe oud ik was. Op officiële documenten stond 22 mei 1981 vermeld als mijn geboortedatum, maar dat jaar was geschat door een Indiase bevolkingsambtenaar, en de datum was de dag waarop ik was aangekomen bij het weeshuis vanwaar ik was aangeboden voor adoptie. Als ongeletterde, verwarde kleine jongen had ik niet kunnen uitleggen wie ik was of waar ik vandaan kwam.

Eerst wisten mam en pap niet dat ik verdwaald was. Zij, en alle anderen, wisten alleen dat ik in Calcutta, zoals die stad toen nog werd genoemd, van de straat was gehaald en in een weeshuis geplaatst nadat de pogingen om mijn familie te vinden hadden gefaald. Daarna werd ik tot ons aller geluk door de Brierleys geadopteerd. Dus om te beginnen wezen mam en pap Calcutta op de kaart aan en vertelden ze dat ik daar vandaan kwam; dat was de eerste keer dat ik de naam van die stad hoorde. Pas een jaar na mijn aankomst bij hen, toen ik wat beter Engels sprak, kon ik uitleggen dat

ik helemaal niet uit Calcutta kwam. Ik was er met een trein heen gereisd vanaf een station bij 'Ginestlay', dat 'Bramapoer' of 'Berampur' of zoiets zou kunnen heten, dat wist ik verder ook niet. Ik wist alleen dat het ver van Calcutta lag en dat niemand me had kunnen helpen het terug te vinden.

Natuurlijk werd het accent na mijn aankomst in Australië op de toekomst gelegd, en niet op het verleden. Ik leerde een nieuw leven kennen, in een wereld die hemelsbreed verschilde van die waar ik geboren was, en mijn nieuwe mam en pap deden hun uiterste best om de problemen die dat met zich meebracht op te lossen. Mam vond het niet nodig dat ik onmiddellijk begon met Engels leren, omdat ze wel wist dat dat vanzelf zou gaan als ik de taal elke dag hoorde. In plaats van me zo snel mogelijk de taal van mijn nieuwe land bij te brengen, vond ze het in die eerste tijd bij hen veel belangrijker me te troosten, liefde te geven en mijn vertrouwen te winnen. En daar zijn geen woorden bij nodig. Ze kende ook een Indiaas echtpaar bij ons in de buurt, Saleen en Jacob, bij wie we regelmatig op bezoek gingen om Indiaas voedsel te eten. Ze spraken met me in mijn eigen taal, het Hindi, stelden me simpele vragen en vertaalden regels en dingen waarvan mam en pap vonden dat ik die moest weten om met zijn drieën te kunnen samenleven. Omdat ik van heel bescheiden afkomst was, sprak ik ook niet veel Hindi, maar door iemand begrepen te worden hielp me enorm om me in mijn nieuwe omgeving op mijn gemak te voelen. We wisten dat Saleen en Jacob me alles konden uitleggen wat mijn nieuwe ouders me niet door gebaren en glimlachen duidelijk konden maken, en dus ontstonden er nooit problemen.

Zoals kinderen eigen is, leerde ik mijn nieuwe taal al snel te spreken. Maar in het begin vertelde ik erg weinig over mijn verleden in India. Mijn ouders wilden me niet dwingen erover te spre-

ken tot ik eraan toe was, en aan mij was kennelijk niet te merken dat ik er veel over nadacht. Toen ik zeven was, herinnert mam zich, raakte ik op een keer plotseling erg van streek en riep ik: 'Ik fergeet!' Later heb ik haar verteld dat ik zo ontdaan was omdat ik me de weg naar de school bij mijn Indiase huis niet meer herinnerde, waar ik altijd heen ging om naar de leerlingen te kijken. We werden het er toen over eens dat dat waarschijnlijk toch niet meer belangrijk was. Maar diep in mijn hart vond ik dat het er wel toe deed. Mijn herinneringen waren het enige wat ik nog had van mijn verleden, en als ik alleen was haalde ik ze steeds weer op, in een poging te voorkomen dat ik ze 'fergat'.

In feite was het verleden nooit ver uit mijn gedachten. 's Nachts trokken de herinneringen soms in een flits aan me voorbij, en dan kostte het me moeite weer kalm genoeg te worden om verder te kunnen slapen. Overdag ging het meestal beter en had ik genoeg afleiding, maar ik was altijd in gedachten. Als gevolg daarvan en van mijn vaste voornemen om mijn ervaringen als kind in India niet te vergeten, heb ik ze me altijd goed kunnen herinneren en heb ik er een nagenoeg compleet beeld van. Mijn familie, mijn thuis en de traumatische gebeurtenissen die me overkwamen nadat ik ze had verloren zijn me levendig en soms tot in de kleinste details voor de geest blijven staan. Sommige van die herinneringen waren goed, andere slecht. Maar ik kon niet aan de goede herinneringen terugdenken zonder ook de slechte op te halen, en was niet in staat ze los te laten.

Mijn overgang naar het leven in een ander land en een andere cultuur verliep tegen de verwachting in betrekkelijk gemakkelijk. Waarschijnlijk kwam dat vooral doordat het, na alles wat ik in India had meegemaakt, in Australië veel beter met me ging. Natuurlijk was het mijn innigste wens mijn moeder terug te vinden, maar toen

ik me eenmaal had gerealiseerd dat dat onmogelijk was, wist ik dat ik alle kansen die zich voordeden moest benutten om overeind te blijven in het leven. Mam en pap waren van meet af aan heel liefdevol, knuffelden me veel en gaven me een veilig, zeker, geliefd en bovenal gewild gevoel. Dat was heel belangrijk voor een verdwaald kind dat heeft ervaren hoe het is als niemand om je geeft. Ik had al gauw een band met hen en het duurde niet lang voordat ik hen volledig vertrouwde. Ook al was ik nog maar zes (ik ben 1981 altijd als mijn geboortjaar blijven beschouwen), ik begreep dat ik een zeldzame tweede kans had gekregen. Het kostte me niet veel tijd om Saroo Brierley te worden.

Nu ik veilig en vertrouwd in mijn nieuwe huis in Hobart woonde, dacht ik dat het verkeerd zou zijn om bij het verleden stil te blijven staan, en dat het deel uitmaakte van mijn nieuwe leven om het oude verborgen te houden. Zodoende sprak ik met niemand over mijn nachtelijke gedachten. In het begin kende ik de taal toch nog niet goed genoeg om het uit te leggen. En tot op zekere hoogte besepte ik ook niet hoe ongewoon mijn verhaal was. Ik vond het wel verwarrend, maar dacht eenvoudigweg dat zulke dingen mensen overkwamen. Pas later, toen ik toch met andere mensen over mijn ervaringen begon te praten, maakte ik uit hun reacties op dat ik bijzondere dingen had meegemaakt.

Soms werkten mijn nachtelijke herinneringen overdag door. Zo weet ik nog dat ik op een keer met mam en pap naar de Hindi-film *Salaam Bombay* was gegaan. De beelden van een kleine jongen die alleen in een grote stad probeert te overleven en hoopt zijn moeder terug te zullen vinden, maakten me zo pijnlijk bewust van mijn verontrustende herinneringen dat ik in de donkere bioscoop in tranen uitbarstte, zonder dat mijn goedbedoelende ouders wisten waarom.

Ook droevige muziek (en vooral klassieke muziek) wekte emotionele herinneringen op. Het zien of horen van huilende baby's had ook een sterke uitwerking op me, maar op een of andere manier greep het zien van andere gezinnen met veel kinderen me het hevigst aan. Waarschijnlijk deden ze me denken aan wat ik had verloren, ook al was ik gelukkig goed terechtgekomen.

Maar gaandeweg begon ik toch over mijn verleden te praten. Een maand na mijn aankomst al, gaf ik Saleen een uitvoerige beschrijving van mijn Indiase familie, van mijn moeder, zus en twee broers, en ik vertelde hem dat ik was verdwaald nadat ik mijn broer was kwijtgeraakt. Ik kon hem niet alles uitleggen, maar Saleen was zo vriendelijk aan mij over te laten wat ik wilde zeggen en drong niet aan. Geleidelijk aan, naarmate mijn Engels verbeterde, vertelde ik pap en mam wat meer, bijvoorbeeld dat mijn vader het gezin had verlaten toen ik nog heel klein was. Maar meestal hield ik me bezig met het heden: met naar school gaan, vriendschappen sluiten en het ontdekken van mijn liefde voor sport.

Toen, tijdens een regenachtig weekend iets meer dan een jaar nadat ik in Hobart was aangekomen, verraste ik mam, en mezelf, en begon ik over mijn leven in India te vertellen. Waarschijnlijk voelde ik me toen al wat vertrouwder in mijn nieuwe leven en beschikte ik over een grotere woordenschat om mijn ervaringen te beschrijven. Ik vertelde haar meer dan alle voorgaande keren over mijn Indiase familie: dat we vaak zo weinig geld hadden dat we honger leden, of dat mijn moeder me soms met een pannetje bij mensen in de buurt liet aankloppen om te bedelen om etensresten. Het was een emotioneel gesprek, en mam drukte me stijf tegen zich aan. Ze stelde me voor om samen een kaart te tekenen van de stad waar ik vandaan kwam, en terwijl zij de lijnen trok, wees ik haar aan waar het huis van mijn familie in onze straat had gestaan,

welke richting je uit moest lopen om bij de rivier te komen waar de andere kinderen speelden, en waar de brug was waar je onderdoor moest lopen om bij het spoorwegstation te komen. We volgden de route met onze vinger en tekenden vervolgens een gedetailleerde plattegrond van het huis. We gaven aan waar elk afzonderlijk lid van ons gezin sliep, en zelfs wie 's nachts naast wie lag. Terwijl mijn Engels verbeterde haalden we de kaart soms tevoorschijn om hem te verfijnen. En in de maalstroom van herinneringen die in me was opgekomen nadat we aan de kaart begonnen waren, vertelde ik mam algauw onder welke omstandigheden ik verdwaald was, terwijl ze me verbaasd aankeek en aantekeningen maakte. Ze trok een kronkellijn naar Calcutta op de kaart en schreef er 'een heel lange reis' bij.

Een paar maanden later reisden we naar Melbourne om bij een paar andere kinderen op bezoek te gaan die vanuit hetzelfde weeshuis in Calcutta waren geadopteerd als ik. Tijdens mijn enthousiaste gesprek in het Hindi met die andere adoptiekinderen, kwamen mijn herinneringen aan het verleden natuurlijk weer uiterst levendig in me op. Voor het eerst vertelde ik mam dat de plaats waar ik vandaan kwam Ginestlay heette, en toen ze me vroeg waar ik het over had, antwoordde ik vol vertrouwen maar enigszins onlogisch: 'Ga met me mee, dan laat ik het je zien. Ik weet er de weg.'

Toen ik voor het eerst sinds mijn aankomst in Australië de naam van de plaats waar ik had gewoond hardop uitsprak, was het alsof ik een veiligheidsklep openzette. Niet lang daarna vertelde ik een nog completere versie van wat me was overkomen aan een onderwijzeres van mijn school die ik graag mocht. Ook zij maakte anderhalf uur lang aantekeningen, met een verbaasde uitdrukking op haar gezicht, net als mijn moeder. Ik vond Australië vreemd, maar voor mam en mijn juf moet mij over India horen praten zijn ge-

weest als proberen dingen te bevatten die op een andere planeet waren gebeurd.

Het verhaal dat ik hun had verteld ging over mensen en plaatsen waaraan ik sinds mijn aankomst heel vaak had gedacht, en waaraan ik nog vaak zou denken terwijl ik opgroeide. Het is natuurlijk niet verrassend dat er een paar hiaten in zaten. Sommige details kon ik me niet meer goed herinneren, zoals de volgorde waarin de gebeurtenissen zich hadden afgespeeld, of hoeveel dagen ertussen hadden gezeten. En voor mij als kind kan het moeilijk zijn geweest wat ik toen heb gevoeld en gedacht te scheiden van wat ik in de loop van de zesentwintig jaar daarna ben gaan denken en voelen. Maar hoewel ik, door zo vaak aan het verleden terug te denken en in het verleden naar aanwijzingen te zoeken, sommige bewijzen verstoord kan hebben, staat een groot deel van mijn ervaringen als kind me nog helder voor de geest.

Indertijd luchtte het me op om mijn verhaal, zoals ik het toen begreep, te kunnen vertellen. Nu, na de twee jaar geleden in gang gezette gebeurtenissen die mijn leven hebben veranderd, ben ik blij dat ik anderen hoop kan geven door hen in mijn ervaringen te laten delen.

MIJN REIS DOOR INDIA

De twee waarschijnlijkste routes van Burhanpur naar Kolkata (aangenomen dat ik maar één, of misschien geen enkele overstap heb gemaakt) zijn aangeduid op de kaart op de volgende pagina's, hoewel ik nooit zeker zal weten welke ik als kind genomen heb. Niemand had gedacht dat ik zo'n verre reis had gemaakt, en daardoor mislukten alle pogingen om mijn thuis en familie terug te vinden. De reis die ik in 2012 met de Kolkata Mail maakte, was veel comfortabeler.

